

çen şeyhin aleyhinde yazdığı yazılardan oluşan ve sadece birinci cüzü basılmış olan eserin baskı yeri ve tarihi belli değildir. 5. *Hanînü'n-Nedîm*. Divanlarından biri olup 1934 yılında Beyrut'ta basılmıştır. Yayımlanmış olmakla birlikte baskı yerleri ve tarihleri belli olmayan *el-Müterâdîfât, en-Nihle fi'r-rihle* ve *es-Sâk 'ale's-sâk fi mükâbedeti'l-meşâk* adlı eserleri de vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

C. Zeydân, *Meşâhîrü's-şark*, Kahire 1902, I, 105-112; a.mlf., *Âdâb* (nşr. Şevki Dayf), Kahire 1957, IV, 220; Serkis, *Mu'cem*, II, 1850-1851; *Hedîyyetü'l-ârifîn*, I, 492; Brockelmann, *GAL Suppl.*, III, 331-332; Ziriklî, *el-A'lâm* (nşr. Zühayr Fethullah), Beyrut 1984, IV, 137-138; Ahmed Emîn, *Zü'ama'ü'l-İslâh*, Beyrut, ts. (Dârü'l-Kütübî'l-Arabî), s. 202-248; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mu'ellifîn*, Dimaşk 1376-80/1957-61 — Beyrut, ts. (Dârü lhyâit-türâsî'l-Arabî), VI, 151-153; Ömer ed-Düsûkî, *Fi'l-edebî'l-hadîs*, Kahire 1961, I, 293-324; Akkâd, *A'lâmü's-şî'r*, Beyrut 1970, s. 291-298; Enîs el-Makdisî, *el-Fünûnü'l-edebîyye ve a'lâmühâ*, Beyrut 1980, s. 401-410; *Mu. A*, II, 1179.

HULUSI KILIÇ

ABDULLAH b. NEVFEL

(عبدالله بن نوفل)

Ebû Muhammed Abdullâh b. Nevfel b. Hâris b. Abdilmuttalib b. Hişâm (ö. 63/682 [?])

Sahâbî, Medine kadısı.

Dedesî Hâris, Hz. Peygamber'in en büyük amcası olup kendisi ashop arasında Peygamber'e en çok benzeyenlerden biri idi. Muâviye'nin 662 yılında Medine'ye vali tayin ettiği Mervân b. Hakem tarafından Medine kadılığına getirildi. Muâviye, 669'da Mervân b. Hakem'i görevden alıp valiliğe Saîd b. Âs'ı tayin edince yeni vali Abdullah b. Nevfel'i vazifesinden uzaklaştırdı ve yerine Ebû Seleme b. Abdurrahman b. Avf'ı tayin etti. Ebû Hüreyre'nin Abdullah b. Nevfel için, "O, İslâm'da gördüğüm ilk kadıdır" dediği rivayet edilir. İmam Mâlik de bu görüştedir. Halbuki gerek Hz. Peygamber'in, gerekse Hulefâ-yî Râşidîn'in daha önce birçok şehirlere kadılar tayin ettiği bilinmektedir. Ayrıca Medine'de Ebû Bekir zamanında Ömer'in, Ömer zamanında Ebû'd-Derdâ'nın, Osman zamanında da Mugîre b. Nevfel b. Hâris'in kazâ işleriyle görevlendirildiklerine dair kaynaklarda kesin bilgiler vardır.

Abdullah b. Nevfel'in yaklaşık sekiz yıl süren Medine kadılığından sonra

başka bir görevde bulunup bulunmadığı hususunda kaynaklarda bilgi yoktur. Onun ölüm tarihiyle ilgili olarak da değişik rivayetler vardır. Muâviye'nin halifeliğinin (661-680) son yıllarında veya 63 (682) yılında Harra Vak'ası'nda vefat ettiği nakledilmektedir. Şu hususu da belirtmek gerekir ki bazı kaynaklar, 84 (703) yılında vefat eden yeğeni Abdullah b. Hâris el-Hâşimî ile Abdullah b. Nevfel'i karıştırırlar ve bu yüzden onun ölümünü de 84 (703) olarak gösterirler. Abdullah'ın rivayet ettiği herhangi bir hadise kaynaklarda rastlanmamıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, IV, 45; V, 21-22; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (nşr. Servet Ukkâş), Kahire 1981, s. 127, 588; Taberî, *Târîh* (nşr. Muhammed Ebû'l-Fazl), Kahire 1960-70 — Beyrut, ts. (Dârü Süveydân), V, 172, 232; XI, 628-629; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe* (nşr. Muhammed İbrâhim el-Bennâ v.dğr.), Kahire 1390-93/1970-73, III, 407-408; a.mlf., *el-Kâmil* (nşr. C. J. Tornberg), Leiden 1851-76 — Beyrut 1399/1979, III, 420, 460; IV, 121; İbn Hacer, *el-İşâbe*, Kahire 1328, II, 377; III, 453-454; Ziriklî, *el-A'lâm*, Kahire 1373-78/1954-59, IV, 287; Fahreddin Atar, *İslâm Adliye Teşkilâtı*, Ankara 1979, s. 19-22.

AHMET ÖZEL

ABDULLAH b. OSMAN b. AFFÂN

(عبدالله بن عثمان بن عفان)

(ö. 6/627)

Hiz. Peygamber'in torunu.

Hiz. Osman'ın, Peygamber'in kızı Rukyye'den doğan oğlu Abdullah, bulûğ çağına ermeden Peygamber'i gören müslüman çocukların da sahâbî sayılacağı kabul edenlere göre sahâbedendir.

Babası Osman'la annesi Rukyye, Hz. Peygamber'in tavsiyesi üzerine nübüvvetin beşinci yılı receb ayında Habeşistan'a göç ettiler. Abdullah'ın bu yolculuk sırasında dünyaya geldiği rivayet edilirse de kesin değildir. Hicretin dördüncü yılında (625-26) altı yaşında öldüğüne dair rivayet esas alınırsa, onun hicretten iki yıl önce doğmuş olması gerekir. Adını bizzat Hz. Peygamber'in koyduğu rivayet edilir. Babası Hz. Osman ona nisbetle Ebû Abdullah künyesini almıştır. Yüzünü bir horozun gagalaması sonucu yüzü ve gözleri şişerek hastalandı ve bu hastalıktan kurtulamayarak öldü. Cenaze namazını Hz. Peygamber kıldırdı, babası da onu kab-

re koydu. Mezar taşını ise Resûlullah dikmiş ve torununun ölümünden dolayı ağlamıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, II, 54; VII, 36; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe* (nşr. Muhammed İbrâhim el-Bennâ v.dğr.), Kahire 1390-93/1970-73, III, 335; İbn Hacer, *el-İşâbe* (nşr. Ali Muhammed el-Bicâvî), Kahire 1390-92/1970-72, V, 20; M. Asım Köksal, *İslâm Tarihî*, İstanbul 1981, IV, 133.

MÜCTEBA UĞUR

ABDULLAH b. ÖMER b. HATTÂB

(عبدالله بن عمر بن الخطاب)

Ebû Abdîrrahmân Abdullâh b. Ömer b. el-Hattâb el-Kureşî el-Adevî (ö. 73/692)

Hiz. Ömer'in oğlu,
en çok hadis rivayet eden,
en çok fetva veren yedi sahâbîden
ve abâdile'den biri.

İbn Ömer diye de anılan Abdullah, nübüvvetin üçüncü yılında Mekke'de doğdu. Hz. Peygamber'in zevcesi Hafsa ile ana baba bir kardestir. Babasıyla birlikte müslüman oldu, yine onunla birlikte Medine'ye hicret etti. Babasından önce hicret ettiği de rivayet edilmektedir. On üç yaşında iken Uhud Savaşı'na katılmak istedi; fakat Hz. Peygamber henüz çok genç olduğunu söyleyerek izin vermedi. Bedir Savaşı'na da aynı sebeple kabul edilmediği rivayet edilir. On beş yaşına girince Peygamber'in izniyle Hendek Savaşı'na katıldı. *Bey'atürrıdvân*'da, Hayber ve Mekke fethi ile Huneyn Gazvesi'nde bulundu. Ayrıca Suriye ve Irak fetihlerine, Yermük ve Nihâvend savaşlarına, Mısır'ın fethine katıldı. Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin de bulunduğu İstanbul seferine (49/669) iştirak eden Abdullah (bk. Taberî, V, 232; *el-Kâmil*, III, 459), müslümanlar arasında çeşitli fitnelere yol açan savaşlardan ve hadiselerden hep uzak durmuştu. Hz. Ali'ye ve Yezîd b. Muâviye'ye herkes biat edip de icmâ' meydana geldikten sonra biat etmesi, onun siyasî olaylar karşısındaki temkinli tavrını gösterir. Bununla beraber Hz. Ali'nin yanında onun muhalifleriyle (el-fietü'l-bâğiye) savaşmadığı için hayatının son döneminde pişmanlığını belirtmiştir (bk. *el-İstî'âb*, II, 345). Haccâc'a karşı savaşmadığından dolayı da böyle bir pişmanlık duygusuna kapıldığı rivayet edilir (bk. *A'lâmü'n-nübela*, III, 232). Babasının, hilâfet yükünü Ömer ailesinden